

ANTONI ROSZKOWSKI (1894-1939)

Urodził się 8 kwietnia 1894 r. w Żarnowie w pow. opoczyńskim, zmarł 6 września 1939 r. k. miejscowości Babsk – kapłan katolicki, ekonomista, wybitny przedstawiciel katolickiej nauki społecznej, profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Syn Kazimierza i Zofii z d. Soboń. Po ukończeniu seminarium w Piotrkowie w 1911 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu. W 1916 r. przyjął święcenia kapłańskie, następnie przez trzy lata pracował jako wikariusz w parafiach diecezji sandomierskiej w Iwańsku, Kunowie i Przedborzu. W latach 1919-1920 sprawował obowiązki kapelana wojskowego. W 1920 r. podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1923 r. otrzymał tytuł magistra, a rok później stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych na podstawie pracy *Poglądy społeczne i ekonomiczne Augusta Cieszkowskiego* (Poznań 1923) napisanej pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. W pracy tej jako jeden z pierwszych zwrócił uwagę na to, iż opus magnum Cieszkowskiego, czyli *Ojciec nasz*, stanowi również gruntowny wykład z zakresu spraw społeczno-gospodarczych. Wskazywał on, iż realizacja Królestwa Bożego na Ziemi, o którym pisał Cieszkowski, jest zależna od działania samych ludzi, od tego, czy będą zdolni wziąć na swe barki to zadanie. Jak pisał Roszkowski: „Czyn ten musi być społecznym, polegać na wprowadzaniu w życie pewnych zasad ustroju społecznego, tak moralnych, jak materialnych, na stwarzaniu pewnych instytucji ustrojowych. Wskutek tego ogarnia on w «Ojciec Nasz» i wogóle w swej twórczości całą dziedzinę polityki społeczno-gospodarczej, kreśląc jej program”. W 1923 r. Roszkowski objął stanowisko profesora Seminarium Duchownego w Łodzi, równocześnie pełnił obowiązki redaktora pisma „Słowo Katolickie”. W 1928 r. ukazuje się jego praca pt. *Naczelna Izba Gospodarcza w Polsce i za granicą* (Łódź 1928), w której postulował stopniowe organizowanie korporacji i stanów społecznych w celu przebudowy istniejącego ustroju społeczno-gospodarczego. Na czele całej hierarchii ciał branżowych i terytorialnych miała zaś stać tytułowa Naczelna Izba Gospodarcza. W 1929 r. wyjechał do Francji i Belgii w celu podjęcia badań nad tamtejszym ruchem katolicko-społecznym. Po powrocie wziął czynny udział w organizowaniu Akcji Katolickiej w Polsce, pełniąc obowiązki jej sekretarza generalnego ds. społecznych w diecezji łódzkiej. Sygnałem do podjęcia tych działań był artykuł Roszkowskiego ogłoszony na łamach „Wiadomości Diecezjalnych Łódzkich”, zatytułowany *Akcja Katolicka w Diecezji Łódzkiej*, omawiający zadania mającego

powstać stowarzyszenia w kontekście społeczno-religijnych uwarunkowań diecezji. Wedle Roszkowskiego zasadniczym celem miało być odnowienie życia chrześcijańskiego w wymiarze rodzinnym oraz społecznym, skuteczna pomoc ubogiej ludności robotniczej i chłopskiej, troska o sprawiedliwość społeczną oraz obrona praw Kościoła. Ważną rolę odgrywać miało także upowszechnienie wiedzy religijnej poprzez stowarzyszenia dla dzieci i młodzieży oraz propagowanie książek i prasy katolickiej. Następnie Roszkowski sprawował funkcję korespondenta diecezjalnego Katolickiej Agencji Prasowej w Warszawie. Był współorganizatorem Katolickiego Uniwersytetu Robotniczego w Łodzi, powołanego w 1930 r. pod patronatem Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej. Celem tej placówki było upowszechnienie oświaty i przybliżanie zasad nauczania społecznego Kościoła w środowisku robotniczym. Oprócz wykładów słuchacze uczestniczyli w zajęciach sekcji: Akcji Katolickiej, społecznej, charytatywnej i literackiej. Uniwersytet współorganizował również Tygodnie Społeczne w Łodzi. W 1932 r. nakładem Księgarni św. Wojciecha ukazuje się książka Roszkowskiego *Katolicyzm społeczny. Zarys rozwoju poglądów społeczno-katolickich* (Poznań 1932). W tym samym roku publikuje *Korporacjonizm katolicki* (Poznań 1932), na podstawie tej pracy habilitował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego w marcu 1933 r. W pracy tej, co ciekawe, występuje z pozycji ekonomisty, nie zaś teologa czy myśliciela katolicko-społecznego. Z perspektywy zasad ekonomii neoklasycznej analizuje tam koncepcję katolickiego korporacjonizmu. Wyodrębniał trzy możliwe postacie, jakie korporacjonizm może przybrać, zależnie od zasad polityki gospodarczej przyjętych przez Naczelną Izbę Gospodarczą stanowiącą najwyższą instancję w tym systemie, a mianowicie: korporacjonizm wolny, „gospodarczo związany” i „administracyjnie związany”. Wskazywał jednocześnie, że ekonomicznie najsprawniejszy byłby korporacjonizm pierwszego typu, mający charakter wolnorynkowy, najbliższy zaś postulatom katolicyzmu społecznego jest korporacjonizm trzeciego typu, bliski kolektywizmowi. Nie wahał się przy tym konkludować, iż cele wyznaczane przez katolicyzm społeczny nie zawsze można osiągnąć metodami zalecanymi przez jego propagatorów, iż niektóre z tych wskazań, gdyby doszło do ich realizacji, zamiast prowadzić do zmniejszania konfliktów, dysproporcji, niepewności, mogą te stany pogłębiać. W 1934 r. wyjeżdża do Włoch celem bliższego zapoznania się z zasadami oraz funkcjonowaniem korporacjonizmu faszystowskiego. Efektem tego była cała seria artykułów poświęconych tym kwestiom publikowanych na łamach „Przewodnika Społecznego” (Przebudowa korporacyjna Włoch w oświeceniu katolicko-społecznym) i „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego” (Tendencje rozwojowe w korporacjonizmie włoskim). Roszkowski ukazywał w nich ewolucję korporacjonizmu faszystowskiego od okresu politycznego w kierunku systemu syndykalistycznego, w którym faszyzm organizował się i zdobył sobie monopolistyczne stanowisko, następnie w kierunku syndykalizmu prawnego, mającego na celu zmianę podstaw rozdziału dochodu społecznego, wreszcie zaś w stronę korporacjonizmu integralnego, w którym produkcja i rozdział dochodu społecznego poddane są wpływom organizacji społeczno-gospodarczych. Po powrocie z Włoch został docentem na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, zajęcia prowadził również w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, w której otrzymał w 1938 r. stanowisko profesora. Ponadto wykładał w łódzkim oddziale Wolnej Wszechnicy Polskiej. Roszkowski zginął od niemieckiej bomby lotniczej 6 września 1939 r. na szosie warszawskiej k. miejscowości Babsk. Po ekshumacji został pochowany 11 września na cmentarzu w Babsku.